

Стефанов Д. С.,
здобувач при Науково-організаційному центрі
Національної академії Служби безпеки України
ORCID ID: 0009-0008-1448-6052

Науковий керівник:
Щербина Л. І.,
кандидат юридичних наук, професор,
керівник Науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки України

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/332-347>

УДК 343.9:378.14

ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу проблеми злочинності у закладах вищої освіти (ЗВО), що становить значну загрозу для безпеки освітнього середовища, академічної доброчесності та суспільної довіри до системи освіти.

Метою статті є дослідження проблем виявлення та попередження злочинів у ЗВО й вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Визначено основні види правопорушень, які найчастіше зустрічаються у ЗВО, зокрема корупційні злочини, насильство, кіберзлочини, незаконний обіг наркотичних засобів та майнові злочини. Особливу увагу приділено специфіці кожного з цих злочинів, їхнім проявам та наслідкам для студентів, викладачів і співробітників закладів освіти.

У статті здійснено аналіз правових механізмів запобігання та протидії злочинності у ЗВО, зокрема розглянуто національне законодавство України, що регулює питання безпеки у сфері освіти. Досліджено роль нормативно-правових актів, зокрема Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України, а також постанов уряду, що регламентують роботу правоохоронних органів у сфері боротьби з правопорушеннями в освіті. Підкреслено важливість розробки та імплементації внутрішніх антикорупційних політик у ЗВО, впровадження систем моніторингу дотримання академічної доброчесності та підвищення рівня правової обізнаності студентів і викладачів.

Досліджено роль правоохоронних органів у виявленні та документуванні злочинів у ЗВО. Особливу увагу приділено діяльності Національної поліції України, Бюро економічної безпеки та Служби безпеки України, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, перевіряють фінансові операції ЗВО на предмет незаконних схем та протидіють загрозам національній безпеці у сфері освіти. Описано механізми співпраці між правоохоронними органами та адміністрацією навчальних закладів, а також методи оперативного реагування на потенційні загрози.

Окремий розділ статті присвячено використанню сучасних технологій для моніторингу та профілактики злочинів. Досліджено можливості застосування систем відеоспостереження, аудіозапису, аналітичних інструментів і методів цифрової криміналістики для підвищення ефективності виявлення правопорушень. Розглянуто роль великих даних та штучного інтелекту у розробці профілів ризиків та прогнозуванні потенційних злочинів на території ЗВО.

Проведено аналіз міжнародного досвіду щодо протидії злочинності у закладах вищої освіти. Особливу увагу приділено американському Clergy Act, який встановлює вимоги щодо обов'язкової звітності про злочини на території університетських кампусів, прозорості інформації про правопорушення та заходів безпеки у ЗВО. Досліджується можливість адап-

тації принципів *Clergy Act* в українському законодавстві, зокрема щодо обов'язкової публікації звітності про рівень злочинності у ЗВО, запровадження стандартних протоколів реагування на інциденти та розширення функцій внутрішніх служб безпеки у навчальних закладах.

Автор пропонує комплексний підхід до виявлення та запобігання злочинам у ЗВО, поєднуючи аналіз правових механізмів, діяльності правоохоронних органів та сучасних технологічних рішень. Наголошено на важливості міжвідомчої співпраці між освітніми закладами, правоохоронними структурами та державними органами задля забезпечення безпеки освітнього середовища.

Ключові слова: злочинність, залади вищої освіти, корупція, кіберзлочинність, насильство, правоохоронні органи, відеоспостереження, цифрова криміналістика, *Clergy Act*, моніторинг злочинів, профілактика правопорушень.

Постановка проблеми. Заклади вищої освіти (ЗВО) є важливою складовою суспільства, де формується майбутнє покоління фахівців. Вони повинні бути безпечним середовищем для навчання, наукової діяльності та самореалізації студентів. Проте, на жаль, злочинність у ЗВО залишається серйозною проблемою, яка потребує належної уваги з боку правоохоронних органів, адміністрацій університетів і громадськості.

Наявність злочинів у ЗВО негативно впливає на якість освіти, психологічний стан студентів і викладачів, а також довіру до освітньої системи. Злочини, такі як корупція, фінансові махінації, булінг, насильство чи незаконний обіг наркотичних речовин, підривають академічну доброчесність та створюють атмосферу страху й несправедливості.

Згідно з дослідженнями, кількість злочинів у закладах освіти щороку змінюється, проте окремі їх види залишаються актуальними: корупція (хабарництво за оцінки, дипломи, місця у гуртожитках); насильство та булінг (як серед студентів, так і між викладачами та студентами); кіберзлочинність (шахрайство, витік персональних даних, злом електронних систем університетів); наркотики та незаконний обіг речовин (розповсюдження серед студентів); крадіжки та майнові злочини (викрадення техніки, особистих речей тощо).

Чинниками, що сприяють злочинності у ЗВО є: відсутність ефективних механізмів контролю та реагування на порушення; низька правова обізна-

ність студентів та викладачів; недостатній рівень фінансування заходів безпеки та моніторингу злочинності; соціально-економічні проблеми, які штовхають окремих осіб до порушень закону.

З огляду на вищезазначені проблеми, вкрай важливо розробити ефективні механізми виявлення, профілактики та боротьби зі злочинністю у ЗВО. Використання сучасних технологій моніторингу, підвищення правової культури студентів, удосконалення внутрішньої безпеки та співпраця з правоохоронними органами є ключовими напрямками у подоланні цього явища.

Таким чином, проблема злочинності у ЗВО є актуальною, оскільки вона впливає не лише на якість освітнього процесу, а й на майбутнє суспільства загалом. Тому виявлення злочинам у закладах вищої освіти повинні стати пріоритетним завданням для всіх зацікавлених сторін.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Окремим проблемам злочинності у ЗВО присвятили свої праці фахівці в галузі контррозвідальної та оперативно-розшукової діяльності, а також кримінології та криміналістики, зокрема, С. Албул, К. Антонов, Л. Аркуша, О. Бандурка, В. Берназ, О. Білічак, В. Василичук, В. Глушков, М. Грібов, І. Гора, О. Джужа, Е. Дідоренко, О. Долженков, В. Захаров, А. Іщенко, А. Кислий, І. Козаченко, О. Козаченко, В. Колесник, О. Користін, О. Копан, С. Кудінов, В. Лисенко, Є. Лук'янчиков, С. Мінченко, В. Некрасов, Д. Никифорчук, Ю. Орлов, М. Погорецький, О. Подобний, В. Пчолкін, М. Саакян, Д. Сер-

геєва, Я. Скорик, Є. Скулиш, С. Смоков, О. Старенький, М. Стащак, М. Стрельбицький, О. Татаров, В. Тарасенко, Р. Тарасенко, В. Тіщенко, Л. Удалова, І. Хараберюш, В. Хахановський, А. Холостенко, Д. Цехан, К. Чаплинський, С. Чернявський, А. Черняк, Ю. Черноус, О. Шило, М. Шумило, О. Юрченко, О. Яновська та ін. Праці зазначених учених мають фундаментальний характер і закладають підвалини для ефективного дослідження виявлення злочинів у ЗВО, проте сучасні проблеми виявлення злочинів у ЗВО залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є дослідження проблем виявлення та попередження злочинів у ЗВО й вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Аналіз статистичних даних¹, матеріалів практики² та наукових джерел³ свідчить про те, що

види злочинів у закладах вищої освіти (ЗВО) охоплюють широкий спектр правопорушень, які можуть завдавати шкоди як репутації установи, так і безпеці студентів та співробітників. Типологія злочинів у ЗВО включає як класичні кримінальні діяння, так і специфічні правопорушення, що мають свої особливості в освітньому середовищі. Найпоширенішими є корупція, фінансові махінації, булінг, насильство чи незаконний обіг наркотичних речовин. В кремих навчальних заклада зустрічаються випадки незаконні організації представниками адміністрації ЗВО гравального бізнесу⁴, де студенти та аспіранти стають потерпілими⁵ від таких кримінальних правопорушень. До початку загарбницької війни росії проти України, набували поширення й злочини у сфері міжнародного студентського обміну⁶, у тому числі й незаконно преправлення студентів в країни

¹ Статистична інформація. Офіс Генерального прокурора України (2023) <<https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html?s=print>> дата звернення 01.10.2023

² За темою дослідження нами вивчено 250 контррозвідуваних, 280 оперативно-розшукових та 300 кримінальних проваджень й опитано понад 420 респондентів із чила студентів, курсантів, слухачів, аспірантів та викладачів ЗВО України.

³ Докладно див.: В Бутузів, Протидія комп'ютерній злочинності в Україні (системно-структурний аналіз): монографія (Київ, КИТ, 2010) 407; М А Погорецький, В П Шеломенцев Кримінальна відповідальність за незаконні дії з платіжними картками потребує посилення (2008) 4 *Юрид радник* 100–104; М А Погорецький, Д В Волков, Корупція і хабарництво на заочній формі навчання навчальних закладів МВС України та заходи протидії їм (2009) 20 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 122–130; М А Погорецький, В П Шеломенцев, Поняття кіберпростору як середовища вчення злочину (2009) 2 *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави* 77–81; М А Погорецький, Д В Волков, Попередження незаконного обігу наркотиків у вищих навчальних закладах МВС та СБ України (2009) 2 *Оперативно-розшукова діяльність: проблеми та шляхи їх розв'язання. Додаток до випуску № 3 Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка: у 2 ч.* 21–30; М А Погорецький, В Шеломенцев, Правове забезпечення боротьби з кіберзлочинами в Україні: проблемні питання (2011) 8 *Вісник прокуратури* 30–38; М А Погорецький, В Шеломенцев, Оперативно-розшукова діяльність у кіберпросторі (2011) 3 *Вісник прокуратури* 58–63; М А Погорецький, Навчальний посібник «Комп'ютерна етика» – важливий крок на шляху правового регулювання етики комп'ютерних відношень в Інтернет-середовищі (2007) 15 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 235–238 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2007_15_29> дата звернення 01.10.2023; М А Погорецький, О О Сухачов, Способи вчинення злочинів у кредитно-банківській сфері та їх значення для оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу (2009) 2 *Кримський юрид Вісник* 14–22; С Ж Лазаренко, К А Бабенко, Корупція в системі вищої освіти: сутність, причини та наслідки <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/560-koruptsiya-v-sistemi-vishchoji-osviti-sutnist-prichini-ta-naslidki.html?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 01.10.2023.

⁴ Докладно див.: М А Погорецький, З М Топорецька, Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на початковому етапі досудового розслідування зайняття гравальним бізнесом (2013) 3 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 215–225; М А Погорецький, З М Топорецька, Виявлення зайняття гравальним бізнесом оперативно-розшуковими підрозділами (2014) 1 *Юрист України* 34–38; М А Погорецький, З М Топорецька, Гравальний бізнес: історія та правове регулювання (Київ, ВД «Дакор», 2014) 104; Розслідування зайняття гравальним бізнесом: навч. посібник/ М А Погорецький, С С Чернявський, Д Б Сергєєва, З М Топорецька; за ред. проф. М А Погорецького (Київ, Алерта, 2015) 176.

⁵ М А Погорецький, Д Б Сергєєва, Проблемні питання реалізації процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні (2017) 46 (2) *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»* 118–123.

⁶ А М Черняк, Злочини у сфері міжнародного студентського обміну: проблеми протидії (теорія і практика): монографія / вступне слово М А Погорецького (Київ, Алерта, 2023) 334; М А Погорецький, В Ф Левковський, А М Черняк, Протидія організованій злочинності на каналі міжнародного студентського обміну (2008) 19 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 49–57.

ЄС, використовуючи Українгу як транзитну країну¹, а також незаконна торівля людьми (проституція тощо)².

Корупційні злочини є однією з найпоширеніших проблем у ЗВО. Вони включають хабарництво, незаконний вплив на прийняття рішень, фальсифікацію документів (наприклад, дипломів, академічних сертифікатів) та інші дії, спрямовані на отримання незаконних вигод. До особливостей корупційних правопорушень можна віднести низький рівень заробітної плати викладачів, недостатнє фінансування освіти, що створює передумови для хабарництва, а також підробку академічних документів, яка має руйнівний вплив на якість освіти та репутацію установи.

Фінансові та майнові злочини у ЗВО включають розкрадання бюджетних коштів, шахрайство при проведенні тендерів, незаконне розпорядження майном закладу, крадіжки техніки, особистих речей або іншого цінного майна. До особливостей цих правопорушень можна віднести недостатній внутрішній контроль, непрозорість фінансової діяльності, що створює можливості для економічних злочинів.

До злочинів проти особистості в освітньому середовищі відносяться фізичне та психологічне насильство, булінг, сексуальні домагання, а також інші форми агресії як між студентами, так і з боку співробітників чи викладачів. Психологічний тиск та булінг створюють небезпечне середовище, що негативно впливає на навчальний процес, а фізичне насильство може мати довготривалі наслідки як для жертв, так і для репутації установи.

Кіберзлочинність та цифрові правопорушення набувають все більшого поширення у ЗВО. Вони включають злом інформаційних систем, крадіжку персональних даних, шахрайство через елек-

тронні платформи, а також атаки на електронні системи управління навчальними процесами. Використання сучасних технологій створює додаткові виклики для систем безпеки, а боротьба з кіберзлочинами вимагає високотехнологічних методів виявлення та аналізу даних.

Академічна недоброчесність у певних випадках може мати кримінальний характер, особливо коли йдеться про фальсифікацію результатів досліджень, плагіат або підкуп за оцінки. Підкуп за оцінки або випускні документи порушує принципи академічної доброчесності, а фальсифікація наукових даних може призводити до серйозних наслідків у наукових колах та спричиняти юридичну відповідальність.

Окрім вище перелічених категорій, у ЗВО можуть бути зафіксовані й інші види правопорушень, зокрема шахрайство при проведенні конкурсів та відборів, підробка документів, маніпуляції з результатами вступних іспитів чи конкурсних відборів, а також порушення правил безпеки, що може призводити до аварійних ситуацій та створювати підґрунтя для кримінальних наслідків.

Типологія злочинів у ЗВО є комплексною та багатовимірною. Вона включає корупційні злочини, які руйнують довіру до системи освіти, фінансові та майнові злочини, що завдають економічної шкоди установам, насильство та злочини проти особистості, які створюють небезпечне середовище, кіберзлочинність, що зростає разом із цифровізацією освітніх процесів, та академічну недоброчесність, яка, у певних випадках, набуває кримінального характеру.

Комплексний підхід до аналізу цих злочинів дозволяє виявляти не лише окремі правопорушення, але й закономірності, що сприяють розвитку кримі-

¹ М А Погорецький, Незаконне переправлення осіб через державний кордон: проблемні питання оперативного-розшукового документування та досудового розслідування *Проблеми теорії та практики реалізації правоохоронних функцій в охороні державного кордону*: матеріали. Всеукр. наук. – практ. конф. (м. Хмельницьк, 22–23 листоп. 2007 р.) (Хмельницьк, Вид-во Нац акад Держ прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, 2007) 223–227.

² М А Погорецький, Торівля людьми: тенденції розвитку та заходи протидії *Боротьба з торівлею людьми*: матеріали міжн наук-практ конф (м. Донецьк, 26 черв. 2008 р.) (Донецьк, Донецьк юрид ін-т ЛДУВС ім Е О Дідоренка, 2008) 106–109.

ногенної ситуації в ЗВО. Це забезпечує ефективну профілактику та своєчасне реагування як з боку адміністрації установ, так і правоохоронних органів. Таким чином, інтеграція правових, технічних та аналітичних методів є запорукою підвищення безпеки в освітньому середовищі та підтримання високих стандартів академічної доброчесності.

Виявлення та протидія злочинності у закладах вищої освіти (ЗВО) є важливим аспектом забезпечення безпеки освітнього середовища. Для ефективного виявлення правопорушень застосовуються як юридичні, так і спеціальні методи та засоби правоохоронних органів зокрема, пошуково-розшукові заходи, визначені ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»¹.

Ці методи ґрунтуються на міжнародних правих актах, ратифікованих Верховною радою України, національним законодавством та на багаторічному

практичному досвіді правоохоронних органів. Докладно питання підрозділів, які здійснюють виявлення, запобігання, та протидію злочинам у ЗВО регламентуються відомчими нормативно-правовими актами правоохоронних органів.

Докладно питання пошуку, виявлення ознак злочинів у ЗВО, засобів виявлення цих злочинів, реалізації інформації про такі злочини, включаючи проблеми легалізації такої інформації для проведення заходів загальної та індивідуальної профілактики, а також виконання її в інтересах кримінального судочинства, викладені у спеціальній літературі з обмеженим доступом², а також у низці публікацій М.Є. М.А. Погорецького, Д.Б. Сергєєвої, З.М. Топорецької, В.П. Шеломенцева³ та ін., які є предметом окремого дослідження.

Для пошуку, виявлення та фіксації фактивних даних⁴ про ознаки злочинів у ЗВО важливими є опанування опера-

¹ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>> дата звернення 07.10.2023.

² Докладно див.: М.А. Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 336; М.А. Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у 2 ч (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2008) Ч 1, 216; М.А. Погорецький, Оперативно-розшукова діяльність і кримінальний процес: проблеми взаємозв'язку: монографія: у 2 ч (Луганськ, Луганський держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2008) Ч 2, 252 та ін.

³ Докладно див.: М.Є. Шумило, М.А. Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в доказуванні у кримінальних справах: теоретичний та практичний аспекти (2001) 3 *Вісник Луганського ін-ту внутр. справ* 199–209; М.А. Погорецький, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм (2001) 3 *Вісник Академії правових наук України* 205–213; М.А. Погорецький, Теоретичні й практичні проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі (за матеріалами Служби безпеки України) (автор. дис. ... д-ра. юрид. наук: спец. спец. 12.00.09. Київ, КНУВС, 2006) 36; М.А. Погорецький, І.В. Смирнова, Агентурна робота федеральних правоохоронних органів США у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів (2007) 5 *Юрид. Радник* 101–105; М.А. Погорецький, Поняття та сутність легалізації оперативно-розшукової інформації (2010) Спец. вип. 4 *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка* 26–40; М.А. Погорецький, Оперативний пошук в контексті реформування кримінальної юстиції. *Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах*: матеріали наук. – практ. конф. на базі Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 28 листоп. 2009 р. (МВС України; Харк. нац. ун-т внутр. справ; Навч.-наук. ін-т підготовки фахівців кримінальної міліції) (Харків, ХНУВС, 2009) 7–10; М.А. Погорецький, В.Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. В.В. Коваленко, Є.В. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 750–751; М.А. Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсис ЛТД, 2007) 576; М.А. Погорецький, З.М. Топорецька, Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на початковому етапі досудового розслідування зайняття гральним бізнесом (2013) 3 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 215–225.

⁴ Докладно див.: М.А. Погорецький, Про співвідношення джерел фактичних даних і джерел доказів у кримінальному процесі (2009) 1 *Право України* 80–85; М.А. Погорецький, В.Шеломенцев, Пошук фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. В.В. Коваленко, Є.В. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 750–751; М.А. Погорецький, Співвідношення джерел фактичних даних в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному процесу і джерел кримінально процесуальних доказів. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. В.В. Коваленко, Є.В. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко (Київ, Атіка, 2010, Т. VI) Опе-

тивними працівниками уповноважених правоохоронних знаннями про пошукові ознаки цих злочинів, на що обґрунтовано зазначається фахівцями¹.

Серед вітчизняного законодавства, що регламентує основні питання передусім, слід зазначити Закон України «Про вищу освіту»², який встановлює загальні засади організації навчального процесу, управління ЗВО та забезпечення їхньої автономії. Він також містить положення, що стосуються забезпечення прозорості управлінських процесів і підзвітності, що є важливими для профілактики правопорушень.

Антикорупційне законодавство є ключовим елементом у запобіганні злочинним діям, зокрема корупційним правопорушенням, які можуть мати місце у сфері вищої освіти. Закон покладає на ЗВО обов'язок розробляти внутрішні антикорупційні програми, системи внутрішнього контролю та механізми повідомлення про корупційні прояви. Важливими національними законодавчими актами в сфері виявлення, профілактики та протидії злочинності у ЗВО є також Закон України «Про запобігання корупції»³, Кримінальний кодекс України⁴, антикорупційні програми та кодекси етики, які розробляються у ЗВО⁵.

Кримінальний кодекс містить положення, що визначають склади злочинів, у тому числі у сфері службової діяльності та корупції. Відповідальність за порушення передбачена як для окремих осіб,

так і для юридичних осіб, що забезпечує правову базу для розслідування злочинів у ЗВО.

Заклади вищої освіти зобов'язані впроваджувати внутрішні політики та процедури, спрямовані на запобігання та виявлення злочинів. Розробка внутрішніх документів, що визначають стандарти поведінки, механізми попередження конфліктів інтересів і процедури повідомлення про підозрілі дії. Наприклад, методичні рекомендації з питань запобігання корупції, опубліковані низкою вітчизняних університетів, містять практичні рекомендації щодо організації роботи антикорупційних підрозділів у ЗВО.

Для своєчасного виявлення фінансових зловживань і інших правопорушень заклади створюють внутрішні комісії з контролю, проводять регулярні аудити та аналіз ризиків. Ці заходи сприяють як попередженню злочинів, так і оперативному реагуванню у разі їх виникнення.

Багато українських університетів розробляють власні внутрішні документи, які містять: правила поведінки для студентів, викладачів та адміністрації; процедури повідомлення про підозрілі дії або корупційні прояви; механізми захисту викладачів, що дозволяють без страху повідомляти про правопорушення.

Наприклад, вже згадані вище методичні рекомендації з питань запобігання корупції, розроблені вітчизняними авторами, акцентують на створенні спеціа-

ративно-розшукова діяльність поліції (міліції), 937–939; М Погорєцький, В Шеломенцев, Фактичні дані (дані про факти). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) 1041; М Погорєцький, В Шеломенцев, Фіксація фактичних даних про злочини. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 1042–1043.

¹ М Погорєцький, В Шеломенцев, Пошукові ознаки об'єктів оперативного пошуку: поняття та сутність (2010) 4 *Вісник Акад. управління МВС* 114–121.

² Про вищу освіту: Закон України від 01. 07. 2014 № 1556-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> дата звернення 10.10.2023.

³ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> дата звернення 17.10.2023.

⁴ Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> дата звернення 07.10.2023.

⁵ Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в Державному податковому університеті <https://dpu.edu.ua/images/Documents/UNIVERSITET/Antikorupcijni%20dokumenti/Metodicni_rekomendacii_sodo_zapobiganna_ta_vreguluvanna_konfliktu.pdf?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 01.10.2023.

лізованих антикорупційних підрозділів у ЗВО, що сприяє своєчасному виявленню порушень.

Регулярні внутрішні перевірки, аудит фінансової та адміністративної діяльності дозволяють виявляти недоліки, які можуть призводити до злочинних дій. Розробка стандартів внутрішнього контролю допомагає встановити систему раннього попередження про можливі порушення.

Важливим для виявлення та профілактики злочинів у ЗВО є міжнародний досвід у цій сфері. Так, наприклад, у США одним із ключових нормативно-правових актів у сфері безпеки вищих навчальних закладів є Clery Act¹.

Цей Закон зобов'язує університети, які отримують федеральне фінансування, щорічно публікувати статистику злочинності на кампусах, розробляти політики безпеки та впроваджувати програми для профілактики злочинів. Обов'язкова звітність забезпечує інформованість студентів та співробітників про потенційні загрози, сприяє оперативному реагуванню правоохоронних органів та покращує систему внутрішнього контролю.

Сучасний зарубіжний досвід також демонструє, як застосування цифрових технологій може підвищити ефективність виявлення злочинів у ЗВО. Інтеграція систем відеоспостереження, електронного документообігу та аналітичних програм дозволяє оперативно збирати докази та аналізувати дані про правопорушення.

Використання спеціалізованих про-

грам для аудиту та моніторингу сприяє виявленню аномалій у фінансових потоках та іншій діяльності ЗВО зарубіжних країн, що є важливим елементом запобігання злочинності.

Зарубіжні автори, досліджуючи вплив нормативно-правових актів, таких як Clery Act, на безпеку кампусів, підкреслюють важливість інтегрованого підходу, що включає як законодавчі, так і технологічні засоби контролю за вчиненням злочинів у ЗВО².

Українські ЗВО можуть інтегрувати елементи міжнародного досвіду для підвищення ефективності власних систем запобігання та виявлення злочинів, зокрема, перенесення практик Clery Act. Впровадження принципів прозорості та регулярної звітності, як це практикується в США, сприятиме підвищенню довіри студентів та співробітників до системи безпеки закладів вищої освіти. Використання передових технологій, розроблених за міжнародними стандартами, дозволить удосконалити системи внутрішнього контролю та оперативного реагування на правопорушення.

Вітчизняні дослідники неодноразово підкреслювали необхідність комплексного підходу до правового регулювання у сфері освіти. Такі дослідження аналізують як економічні, так і соціально-психологічні аспекти злочинності у ЗВО, пропонуючи рекомендації щодо удосконалення законодавства та внутрішніх політик³.

Як слушно, зазначається у наукових джерелах⁴, багатоманітність позицій,

¹ Clery Act <https://www.ed.gov/sites/ed/files/admins/lead/safety/cleryappendixfinal.pdf?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 05.10.2023.

² How colleges and universities can use technology to meet Clery Act security requirements. <https://legal.thomsonreuters.com/blog/how-colleges-and-universities-can-use-technology-to-meet-clery-act-security-requirements/?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 02.10.2023.

³ С М Серьогін, С С Серьогін, Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади (2010) 1 *Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління* 134–140; Д Г Заброра, Державна антикорупційна політика в Україні: теорія, правова основа, інституціоналізація: монографія (Сімферополь, 2013) 367.

⁴ С Ж Лазаренко, К А Бабенко, Корупція в системі вищої освіти: сутність, причини та наслідки <https://baas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/560-koruptsiya-v-sistemi-vishchoji-osviti-sutnist-prichini-ta-naslidki.html?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 02.10.2023; М А Погорецький, Д В Волков, Корупція і хабарництво на заочній формі навчання навчальних закладів МВС України та заходи протидії їм (2009) 20 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 122–130; М А Погорецький, Корупція в Україні: нове антикорупційне законодавство та проблеми його практичної реалізації *Підготовка та підвищення*

висловлених у літературі щодо визначення організаційно-правових аспектів протидії корупційним діям у сфері освіти і відсутності самого механізму протидії їм, свідчить про складність цього явища й потребує всебічного його вивчення. Тому необхідно зосередити увагу на двох аспектах: по-перше, на поглибленні доктринального розуміння корупційного діяння у сфері освіти, заходів щодо його запобігання та протидії, дослідженні передумов виникнення у сфері освіти і чинників, які сприяють розвитку антикорупційної діяльності держави; по-друге, на чіткому організаційному й управлінському осмисленню необхідності визначення механізму запобігання та протидії корупційним діям у сфері освіти, на формуванні системи практичних заходів щодо боротьби із цим негативним явищем, що слід враховувати при розробленні механізмів їх виявлення та запобігання.

Причини виникнення корупції у сфері освіти умовно поділяють на три групи: 1) об'єктивні причини, до яких належать низький рівень заробітної плати освітян, обмежена кількість місць на бюджетну форму навчання насамперед за престижними спеціальностями або в рейтингових вищих навчальних закладах, недосконалість законодавства, спрямованого на запобігання та протидію корупції; 2) суб'єктивні причини, а саме: розчарування й апатія з боку викладачів до навчального процесу, який є ускладненим відповідно до вимог Болонської системи і не приносить достатніх матеріальних винагород; відсутність пошани до викладацької роботи з боку студентів; замовчування студентами випадків давання і вимагання грошової чи іншої

матеріальної винагороди; 3) об'єктивно-суб'єктивні причини, зокрема: відпрацьовування особою витрат у зв'язку із влаштуванням на викладацьку роботу, недостатні правові та соціальні гарантії захисту освітян¹.

Отже, правове регулювання діяльності ЗВО у сфері запобігання та виявлення злочинів ґрунтується на комплексі нормативно-правових актів, внутрішніх політик закладів та міжнародних стандартів.

Національне законодавство забезпечує базові правові рамки та встановлює обов'язки як для адміністрації ЗВО, так і для співробітників.

Внутрішні політики дозволяють адаптувати загальні законодавчі норми до конкретних умов кожного закладу, сприяючи своєчасному виявленню та запобіганню правопорушень.

Міжнародний досвід та стандарти, зокрема Clery Act, демонструють ефективність прозорості та використання сучасних технологій, що можуть бути успішно адаптовані в українських умовах.

Такий синергетичний підхід сприяє створенню безпечного освітнього середовища, підвищенню довіри студентів і викладачів та зміцненню репутації ЗВО як осередків знань і наукових досліджень.

Важливого значення у виявленні та запобіганні злочинів у ЗВО мають спеціальні методи та форми, які використовуються відповідно до своєї компетенції цповноважені правоохоронні органи. Серед таких методів найбільш розповсюдженими та дівими є методи із залученням працівників університету до негласного співробітництва², а також інші негласні заходи пошуку, фіксації та документування злочинів³.

Ефективне виявлення злочинів у ЗВО

кваліфікації оперуповноважених та слідчих щодо методик виявлення, розкриття і розслідування кримінальних справ про злочини з ознаками корупції: матеріали наук. – метод семінару (м. Київ, 10 груд. 2009 р) (Київ, Наук. – вид. відділ НА СБ України, 2009) 113–119.

¹ С Ж Лазаренко, К А Бабенко, Корупція в системі вищої освіти: сутність, причини та наслідки <https://baas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/560-korupsiya-v-sistemi-vishchoji-osviti-sutnist-prichini-ta-naslidki.html?utm_source=chatgpt.com> дата звернення 10.10.2023.

² М А Погорецький, І В Смирнова, Агентурна робота федеральних правоохоронних органів США у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів (2007) 5 *Юрид. Радник* 101–105.

³ Докладно див.: М А Погорецький, Негласна діяльність поліцейських органів США та використання її результатів в інтересах кримінального судочинства. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред.

вимагає тісної взаємодії з правоохоронними структурами. Створення спеціальних комісій всередині ЗВО для взаємодії із зазначеними органами та їх уповноваженими особами дозволяє оперативно реагувати на випадки злочинних дій.

Постійний діалог між адміністрацією ЗВО та місцевими правоохоронними органами сприяє швидкому виявленню та документуванню правопорушень.

Використання технологій відеоспостереження, датчиків доступу, а також програм для аналізу даних допомагає документувати факти злочинів у режимі реального часу, аналізувати поведінку осіб на території ЗВО та своєчасно реагувати на порушення.

Спеціальні методи, які застосовують поліція, БЕБ та СБУ для виявлення злочинів у ЗВО ґрунтуються на комплексному підході, що поєднує традиційні контрольні, оперативно-розшукові заходи з сучасними технологіями та аналітичними інструментами.

Правоохоронні органи використовують методи оперативно-розшукової діяльності, спрямовані на виявлення організованих злочинних груп, які можуть здійснювати корупційні та інші протиправні дії у ЗВО.

За даними вітчизняних фахівців¹, застосування конфіденційних джерел інформації про притипправні діяння в ЗВО дозволяє виявляти випадки зловживань, а також

забезпечувати оперативне реагування на ознаки організованої злочинності.

Такі операції часто проводяться у співпраці з внутрішніми підрозділами ЗВО, що відповідають за внутрішній контроль, що дозволяє отримувати інформацію з «перших рук» про потенційні правопорушення, запобігати злочинах, а в разі їх винення – оперативно документувати.

Як свідчить зарубіжний досвід виявлення та протизії злочинам у ЗВО, поліція сумісно з адміністрацією ЗВО встановлює мобільні та стаціонарні системи відеоспостереження на кампусах, що дозволяє моніторити підозрілі дії в режимі реального часу. Також застосовуються методи аудіозапису для фіксації розмов, які можуть містити інформацію про планування злочинних дій. Про встановлення таких мобільних та стаціонарних систем відеоспостереження на кампусах повідомлюються їх мешканці, що має профілактичне значення для правопорушників.

Відеоспостереження дозволяє: оперативно виявляти підозрілі дії; забезпечувати доказову базу; підвищувати рівень безпеки. Сучасні системи обладнані алгоритмами розпізнавання образів, що дозволяє автоматично фіксувати відхилення від нормальної поведінки на території ЗВО.

Записи відеокамер використовують-

В.В. Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 492–495; М А Погорецький, Негласна діяльність поліцейських органів США та використання її результатів в інтересах кримінального судочинства. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп ред В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 492–495; М А Погорецький, Забезпечення доказування одержання неправомірної вигоди службовою особою негласними заходами: проблемні питання. *Оперативно-розшукове запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням: матеріали круглого столу* (Київ, 24 червня 2015 року) / ред кол С С Чернявський, М М Алексійчук, О В Хуторянський, І М Купранець, В І Василичук (Київ, ФОП Кандиба Т П, 2015) 184–186.

¹ Докладно див.: П П Підюков, Є К Паніотов, Міжнародне співробітництво правоохоронних органів при проведенні агентурних операцій (2014) 1 *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України* 63–69; М А Погорецький, Конфіденційні відносини (сутність, правове регулювання). Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп ред В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції), 396–398; М А Погорецький, Р Ф Черниш, Проблемні аспекти використання інформації, отриманої від конфідентів, в інтересах кримінального судочинства. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару*, 19 жовтня 2012 р, м Харків. Вип № 4 (Харків, ТОВ «Оберіг», 2012) 230–234; М А Погорецький, Конфіденційні відносини: значення і проблеми правового регулювання (2002) 4 *Вісник Запорізького юрид. ін-ту МВС України* 227–234.

ся як докази під час розслідування правопорушень, сприяють встановленню фактів злочинної діяльності. Наявність відеоспостереження має профілактичний ефект, оскільки потенційні правопорушники розуміють, що їхні дії можуть бути задокументовані.

Великого значення у виявленні та профілактиці злочинності у ЗВО набуває аудіо-запис. Аудіозапис доповнює відеоспостереження, забезпечуючи: фіксацію звукових доказів; ідентифікацію суб'єктів причетних до вчинення злочинів; здійснювати комплексний аналіз подій.

Аудіо системи дозволяють записувати розмови, що можуть містити інформацію про планування або здійснення злочинів у ЗВО. За допомогою аудіоаналізу можна визначити голосові характеристики підозрюваних, що сприяє їх ідентифікації. Поєднання відео- та аудіоданих дозволяє створити повну картину подій, що є важливим для розслідування інцидентів.

Сучасні методи цифрової криміналістики дозволяють аналізувати дані з мобільних пристроїв, соціальних мереж та інших цифрових джерел. Це особливо актуально для виявлення кіберзлочинності та академічних шахрайств, що набувають все більшої поширеності у ЗВО.

В Україні застосування систем відеоспостереження та аудіозапису у ЗВО регулюється як національним законодавством, так і внутрішніми нормативними документами закладів. Наприклад, політика конфіденційності та правила внутрішнього контролю в ЗВО визначають порядок використання даних засобів, а також гарантують захист персональних даних студентів та співробітників.

Аналіз даних з різних джерел дозволяє правоохоронним органам своєчасно виявляти закономірності та тенденції у правопорушеннях. Збір та аналіз інформації про злочини, що реєструються як у ЗВО, так і в сусідніх районах, дозволяє створити комплексну картину потенційних загроз.

Використання аналітичних платформ для прогнозування та моделювання ризиків сприяє виявленню осіб та груп, що

потенційно можуть бути залучені до організованої злочинності

Поліції, БЕБ та СБУ відповідно до своєї компетенції доцільно створювати спеціалізовані групи, які займатимуться розслідуванням злочинів у сфері освіти. Ці групи повинні мати доступ до сучасних технічних засобів, що дозволить їм оперативно аналізувати інформацію та проводити розслідування з використанням як традиційних, так і інноваційних методів, а також застосовувати спеціалізовані технології, зокрема системи аналізу великих даних, що дозволитимк виявляти закономірності, які традиційними методами можуть залишитись непоміченими.

Спеціальні методи поліції, БЕБ та СБУ щодо виявлення злочинів у ЗВО включають комплекс контррозвідувальних, оперативно-розшукових заходів, застосування сучасних технологій для моніторингу та аналізу даних, а також включають тісну активну взаємодію з адміністрацією ЗВО щодо обміну інформацією, проведення спільних тренінгів та навчань. Зокрема спільна робота з внутрішніми службами безпеки ЗВО дозволяє оперативно отримувати інформацію про потенційні правопорушення. Організація регулярних тренінгів для співробітників ЗВО з питань протидії злочинності сприяє підвищенню рівня підготовки та оперативності у реагуванні на інциденти.

Розвідка та аналіз даних відіграють ключову роль у сучасних системах забезпечення безпеки, зокрема у виявленні злочинів у закладах вищої освіти (ЗВО). Ці методи дозволяють не лише збирати та обробляти інформацію з різних джерел, а й своєчасно виявляти аномалії, тенденції та потенційні загрози. Нижче наведено детальний розбір цього питання з посиланнями на вітчизняних та англомовних авторів.

Розвідка – це процес збору, обробки та аналізу інформації, спрямований на отримання стратегічних, тактичних або оперативних висновків. У контексті ЗВО розвідка включає моніторинг інформації з відкритих джерел (Open

Source Intelligence, OSINT), внутрішніх баз даних та спеціалізованих систем, що дозволяє: виявляти ознаки потенційних правопорушень; прогнозувати можливі інциденти; систематизувати інформацію для подальшого використання правоохоронними органами.

Аналіз даних – це процес перетворення сирих даних у корисну інформацію через застосування статистичних методів, алгоритмів машинного навчання та інших аналітичних інструментів. Він дозволяє встановити закономірності, виявити аномалії та приймати рішення на основі отриманих висновків.

Розвідка даних здійснюється за допомогою: систем моніторингу та OSINT-інструментів. Систем моніторингу – це спеціалізовані платформи для збору інформації з внутрішніх джерел ЗВО (академічні бази, внутрішні комунікації, фінансові дані) та зовнішніх джерел (соціальні мережі, новинні портали, державні бази даних). OSINT-інструменти – це інструменти для аналізу відкритих джерел, які дозволяють збирати інформацію про потенційних учасників злочинних схем або організовані групи, що можуть бути залучені до протиправної діяльності у сфері освіти.

Після збору даних застосовуються наступні методи: Статистичний аналіз; машинне навчання та алгоритми штучного інтелекту; візуалізація даних. Статистичний аналіз – використання статистичних методів для виявлення трендів та аномалій. Наприклад, аналіз частоти виникнення певних подій може свідчити про зростання ризику злочинних дій.

Машинне навчання та алгоритми штучного інтелекту – сучасні підходи дозволяють моделювати поведінку суб'єктів, прогнозувати можливі загрози та автоматизовано класифікувати інформацію за рівнем ризику. Візуалізація даних – створення графіків, діаграм і мап для наочного представлення інформації, що допомагає оперативно приймати рішення та визначати «гарячі точки» для подальшого розслідування.

Вітчизняні дослідники підкреслюють важливість інтеграції розвідки з системою внутрішнього контролю та аудиту у ЗВО. Наприклад, у публікаціях на baas.gov.ua акцентують увагу на необхідності аналізу даних як засобу запобігання корупційним правопорушенням та виявлення фінансових аномалій у системі вищої освіти.

Отже, слід зазначити, що ефективність інтегрованих систем безпеки, які включають як правові, так і технічні засоби контролю, сприятимуть підвищенню ефективності виявленню та протидії злочинам у ЗВО. Такий підхід дозволяє не лише оперативно виявляти правопорушення, але й запобігати їх виникненню за рахунок своєчасного аналізу інформації та прогнозування потенційних загроз. Інтеграція вітчизняного досвіду з найкращими світовими практиками, як, наприклад, принципи, закладені у Clergy Act, демонструє ефективність комплексного підходу до забезпечення безпеки в освітньому середовищі. Це дозволяє забезпечити високий рівень захисту прав студентів і персоналу, сприяючи створенню безпечного та прозорого простору для навчання та досліджень.

Висновки. Злочинність у закладах вищої освіти має значний негативний вплив на освітнє середовище, що підриває академічну доброчесність та довіру до системи освіти.

Найбільш поширеними правопорушеннями у ЗВО є корупційні дії, булінг, кіберзлочини, незаконний обіг наркотичних речовин та майнові злочини.

Запобігання злочинності у ЗВО вимагає ефективного використання національного законодавства, антикорупційних програм та міжнародного досвіду.

Поліція, БЕБ та СБУ відіграють ключову роль у виявленні та протидії злочинам у ЗВО, використовуючи як традиційні методи оперативно-розшукової діяльності, так і сучасні технології моніторингу.

Впровадження систем відеоспостереження, аудіозапису, аналітичних програм та штучного інтелекту сприяє

ефективному виявленню злочинних схем та прогнозуванню загроз.

Практики, засновані на Clery Act, зокрема обов'язковий моніторинг та звітність про злочинність у ЗВО, можуть бути адаптовані для покращення ситуації в Україні.

Поєднання правових, технологічних та організаційних заходів сприятиме

створенню безпечного освітнього середовища, підвищенню довіри студентів та викладачів до навчальних закладів.

Такий системний підхід дозволить не лише ефективно виявляти злочини у ЗВО, а й запобігати їхньому виникненню, що є ключовим завданням як для правоохоронних органів, так і для керівників ЗВО.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> data zvernennia 08.10.2023 [in Ukrainian].
2. Pro osnovni zasady zabezpechennya kiberbezpeky Ukrainy [On the basic principles of ensuring cybersecurity in Ukraine] Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 № 2163-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>> data zvernennia 07.10.2023 [in Ukrainian].
3. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist [On operational and search activity] zakon Ukrainy vid 18.02.1992 № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>> data zvernennia 27.09.2023 [in Ukrainian].
4. Pro vyshchu osvitu [About higher education] Zakon Ukrainy vid 01. 07. 2014 № 1556-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> data zvernennia 10.10.2023 [in Ukrainian].
5. Pro zapobihannya koruptsiyi [On prevention of corruption] zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roky № 1700-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> data zvernennia 17.10.2023 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

6. Butuzov V, *Protydiya komp"yuterniy zlochynnosti v Ukraini (systemno-strukturnyy analiz)* [Counteraction to computer crime in Ukraine (systemic and structural analysis)] monohrafiya (Kyiv, KYT, 2010) 407 [in Ukrainian].
7. Chernyak A M, *Zlochyny u sferi mizhnarodnoho student-s'koho obminu: problemy protydiyi (teoriya i praktyka)* [Crimes in the field of international student exchange: problems of counteraction (theory and practice)] monohrafiya: vstupne slovo M A Pohorets'koho (Kyiv, Alerta, 2023) 334 [in Ukrainian].
8. Pohoretskyi M A, *Funktsionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi* [The functional purpose of investigative activity in the criminal process] (Kharkiv, Arsis LTD, 2007) 576 [in Ukrainian].
9. Pohoretskyi M A, *Lehalizatsiya operatyvno-rozshukovoyi informatsiyi*. [Legalization of operational and investigative information]. International Police Encyclopedia: in 10 volumes / ed. V.V. Kovalenko, E.V. Moiseyev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko. (Kyiv: Atika, 2010. Vol. VI: Operational and investigative activities of the police (militia)) 421–424 [in Ukrainian].
10. Pohoretskyi M A, *Operatyvno-rozshukova diialnist i kryminalnyi protses: problemy vzaïmozv'iazku* [Operative investigative activity and the criminal process: problems of interconnection] (Luhansk, Luhanskyi derzh. un-t vnutr. sprav im. E. O. Didorenka, 2008) 216 [in Ukrainian].
11. Pohoretskyi M A, *Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi* [Problems of the use of materials of operational and investigative activities in the criminal process] (Kyiv, RVV NA SBU, 2004) 336 [in Ukrainian].
12. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, *Osoblyvosti vyvavlennya ta dosudovoho rozsliduvannya shpyhunstva*. [Peculiarities of detection and pre-trial investigation of espionage]. Qualification and investigation of certain types of crimes against the foundations of national security and war crimes: a textbook / edited by V.A. Kolesnyk. (Kyiv, 7BC, 2022) 314–354 [in Ukrainian].
13. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Shcherbyna L I, *Vykorystannia rezultativ nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii u kryminalnomu protsesualnomu dokazuvanni slidchymy SB Ukrainy* [Using the results of

covert investigative (search) actions in criminal procedural evidence by investigators of the Security Service of Ukraine] v 2 ch. / za red. M A Pohoretskoho (Kyiv, NA SB Ukrainy, 2016) Ch. 1. 208; Ch. 2. 256 [in Ukrainian].

14. Pohoretskyi M A, *Spivvidnoshennya dzherel faktychnykh danykh v operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti ta kryminal'nomu protsesu i dzherel kryminal'no protsesual'nykh dokaziv* [The correlation of sources of factual data in operational-search activities and criminal proceedings and sources of criminal-procedural evidence] International Police Encyclopedia Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya: u 10 t. / vidp. red. V V Kovalenko, YE V Moiseyev, V YA Tatsiy, YU S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) T. VI. Operatyvno-rozshukova diyal'nist' politsiyi (militsiyi), 937–939 [in Ukrainian].

15. Pohoretskyi M A, Toporets'ka Z M, *Hral'nyy biznes: istoriya ta pravove rehulyuvannya* [Gambling Business: History and Legal Regulation] (Kyiv, VD «Dakor», 2014) 104 [in Ukrainian].

16. Pohoretskyi M A, *Nehlasna diyal'nist' politseys'kykh orhaniv SSA ta vykorystannya yiyi rezul'tativ v interesakh kryminal'noho sudochynstva* [Covert activities of US police agencies and the use of its results in the interests of criminal justice] Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya: u 10 t / vidp red V V Kovalenko, YE V Moiseyev, V YA Tatsiy, YU S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) T VI: Operatyvno-rozshukova diyal'nist' politsiyi (militsiyi) 492–495 [in Ukrainian].

17. Pohoretskyi M A, *Teoriya dokaziv yak metodolohichna osnova vykorystannya materialiv operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti u kryminal'nomu protsesi* [Theory of evidence as a methodological basis for the use of materials in operational-search activities in criminal proceedings Osoblyvosti vyvavleniya ta dosudovoho rozsliluvannya shpyhunstva International Police Encyclopedia: in 10 vols. / ed. V V Kovalenko, E V Moiseyev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) Vol. VI: Operational-search activities of the police (militia) 1011–1020 [in Ukrainian].

18. Pohoretskyi M, Shelomentsev V, *Faktychnidani (dani profakty)* [Faktychny dani (data about facts)] Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya: u 10 t. / vidp. red. V V Kovalenko, YE V Moiseyev, V YA. Tatsiy, YU. S. Shemshuchenko (Kyiv, Atika, 2010) T. VI. Operatyvno-rozshukova diyal'nist' politsiyi (militsiyi) 1041 [in Ukrainian].

19. Pohoretskyi M, Shelomentsev V, *Fiksatsiya faktychnykh danykh pro zlochyny* [Recording factual data about crimes] Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya: u 10 t / vidp red V V Kovalenko, YE V Moiseyev, V YA Tatsiy, YU S Shemshuchenko (Kyiv: Atika, 2010) T VI: Operatyvno-rozshukova diyal'nist' politsiyi (militsiyi) 1042–1043 [in Ukrainian].

20. Pohoretskyi M, Shelomentsev V, *Poshuk faktychnykh danykh pro zlochyny*. [Search for factual data on crimes] International Police Encyclopedia: in 10 vols. ed. V V Kovalenko, E V Moiseyev, V Ya Tatsii, Yu S Shemshuchenko Kyiv: Atika, 2010 Vol. VI: Operational and investigative activities of the police (militia) 750–751 [in Ukrainian].

21. *Rozsliduvannya zaynyattya hral'nym biznesom: navch. Posibnyk* [Investigation of gambling business: a textbook] Pohoretskyi M A, Chernyavs'kyy S S, Serhyeyeva D B, Toporets'ka Z M: za red. prof. M A Pohoretskyi (Kyiv, Alerta, 2015) 176 [in Ukrainian].

22. Zabroda D H, *Derzhavna antykoruptsiyna polityka v Ukraini: teoriya, pravova osnova, instytutsializatsiya* [State anti-corruption policy in Ukraine: theory, legal basis, institutionalization] monohrafiya Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav. (Simf: Krym navchpedderzhvydav, 2013) 367 [in Ukrainian].

DISSERTATION

23. Pohoretskyi M A, *Teoretychni y praktychni problemy vykorystannya materialiv operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti v kryminal'nomu protsesi (za materialamy Sluzhby bezpeky Ukrainy)* [Theoretical and practical problems of using materials of operational-detective activities in criminal proceedings (based on materials of the Security Service of Ukraine)] (avtoref. dys. ... d-ra. yuryd. nauk: spets. spets. 12.00.09. Kyiv, KNUVS, 2006) 36 [in Ukrainian].

JOURNAL ARTICLES

24. Lazarenko S ZH, Babenko K A, *Koruptsiya v systemi vyshchoyi osvity: sutnist', prychny ta naslidky* [Corruption in the higher education system: essence, causes and consequences] <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/560-koruptsiya-v-systemi-vishchoji-osviti-sutnist-prichini-ta-naslidki.html?utm_source=chatgpt.com> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

25. Pidyukov P P, Paniotov YE K, *Mizhnarodne spivrobitnytstvo pravookhoronnykh orhaniv pry provedenni ahenturnykh operatsiy* [International cooperation of law enforcement agencies in conducting agent operations] (2014) 1 *Mizhnarodnyy yurydychnyy visnyk: zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy* 63–69 [in Ukrainian].

26. Pohoretskyi M A, *Navchal'nyy posibnyk «Komp'yuterna etyka» – vazhlyvy krok na shlyakhu pravovoho rehulyuvannya etyky komp'yuternykh vidnoshen' v Internet-seredovyschi* [Textbook «Computer Ethics» – an important step towards legal regulation of the ethics of computer relations in the Internet environment] (2007) *Vyp 15 Borot'ba z orhanizovanoyu zlochynnistyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)* 235–

238 <http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2007_15_29> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

27. Pohoretskyi M A, Konfidentsiyni vidnosyny: znachennya i problemy pravovoho rehulyuvannya [Confidential relations: meaning and problems of legal regulation] (2002) 4 *Visnyk Zaporiz'koho yuryd. in-tu MVS Ukrayiny* 227–234 [in Ukrainian].

28. Pohoretskyi M A, Levkovs'kyi V F, Chernyak A M, Protydiya orhanizovaniy zlochynnosti na kanali mizhnarodnoho student-s'koho obminu [Combating organized crime through international student exchange] (2008) 19 *Borot'ba z orhanizovanoyu zlochynnistyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)* 49–57 [in Ukrainian].

29. Pohoretskyi M A, Ponyattya ta sutnist' lehalizatsiyi operatyvno-rozshukovoyi informatsiyi [The concept and essence of legalization of operational-detective information] (2010) Spets. vyp. 4 *Visnyk Luhans'koho derzh. un-tu vnutr. sprav im. E. O. Didorenka* 26–40 [in Ukrainian].

30. Pohoretskyi M A, Pro spivvidnoshennya dzherel faktychnykh danykh i dzherel dokaziv u kryminal'nomu protsesi [On the correlation of sources of factual data and sources of evidence in criminal proceedings] (2009) 1 *Pravo Ukrayiny* 80–85 [in Ukrainian].

31. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Problemni pytannia realizatsii protsesualnoho statusu poterpiloho u kryminalnomu provadzhenni [Problematic issues on the implementation of the procedural status of the victim in a criminal proceeding] (2017) 46 (2) *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu Serii A PRAVO* 118–123 [in Ukrainian].

32. Pohoretskyi M A, Shelomentsev V P, Kryminal'na vidpovidal'nist' za nezakonni diyi z platizhnymy kartkami potrebuye posylennya [Criminal liability for illegal actions with payment cards needs to be strengthened] (2008) № 4 (24) *Yuryd. Radnyk* 100–104 [in Ukrainian].

33. Pohoretskyi M A, Shelomentsev V P, Operatyvno-roshukova diyal'nist' u kiberprostorі [Operational and investigative activities in cyberspace] (2011) 3 *Visnyk prokuratury* 58–63 [in Ukrainian].

34. Pohoretskyi M A, Shelomentsev V P, Ponyattya kiberprostoru yak seredovyscha vchynennya zlochynu [The concept of cyberspace as a crime environment] (2009) 2 *Informatsiyna bezpeka lyudyny, suspil'stva, derzhavy* 77–81 [in Ukrainian].

35. Pohoretskyi M A, Shelomentsev V P, Poshukovi oznaky ob'yektiv operatyvnogo poshuku: ponyattya ta sutnist' [Search features of operational search objects: concept and essence] (2010) 4 *Visnyk Akad. upravlinnya MVS* 114–121 [in Ukrainian].

36. Pohoretskyi M A, Shelomentsev V P, Pravove zabezpechennya borot'by z kiberzlochynamy v Ukrayini: problemni pytannia [Legal support for combating cybercrime in Ukraine: problematic issues] (2011) 8 *Visnyk prokuratury* 30–38 [in Ukrainian].

37. Pohoretskyi M A, Smyrnova I V, Ahenturna robota federal'nykh pravookhoronnykh orhaniv SSHA u sferi borot'by z nezakonnym obihom narkotychnykh zasobiv [Agent work of the federal law enforcement agencies of the USA in the field of combating illegal drug trafficking] (2007) 5 *Yuryd. radnyk*. 101–105 [in Ukrainian].

38. Pohoretskyi M A, Sukhachov O O, Sposoby vchynennya zlochyniv u kredytno-bankivs'kii sferi ta yikh znachennya dlya operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti ta kryminal'nogo protsesu [Methods of committing crimes in the credit and banking sector and their significance for operational and investigative activities and criminal process] (2009) 2 (6) *Kryms'kyi yuryd. visnyk. Simferopol'* 14–22 [in Ukrainian].

39. Pohoretskyi M A, Toporets'ka Z M, Vykorystannya materialiv operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti na pochatkovomu etapi dosudovoho rozsliduvannya zaynyattya hral'nym biznesom [Using materials from operational and investigative activities at the initial stage of pre-trial investigation of gambling business] (2013) 3 *Borot'ba z orhanizovanoyu zlochynnistyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)* 215–225 [in Ukrainian].

40. Pohoretskyi M A, Toporets'ka Z M, Vyyavlennya zaynyattya hral'nym biznesom operatyvno-rozshukovymy pidrozdilamy [Detection of gambling business by operational and investigative units] (2014) 1 *Yuryst Ukrayiny* 34–38 [in Ukrainian].

41. Pohoretskyi M A, Volkov D V, Koruptsiya i khabarnystvo na zaochnii formi navchannya navchal'nykh zakladiv MVS Ukrayiny ta zakhody protydyi yim [Corruption and bribery in the correspondence form of education of educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and measures to counteract them] (2009) 20 *Borot'ba z orhanizovanoyu zlochynnistyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)* 122–130 [in Ukrainian].

42. Pohoretskyi M A, Volkov D. V. Poperedzhennya nezakonnoho obihu narkotyktiv u vyshchykh navchal'nykh zakladakh MVS ta SB Ukrayiny [Prevention of illicit drug trafficking in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs and the Security Service of Ukraine] (2009) 2 *Operatyvno-rozshukova diyal'nist': problemy ta shlyakhy yikh rozv'yazannya. Dodatok do vypusku № 3 Visnyk Luhans'koho derzh. un-tu vnutr. sprav im. E. O. Didorenka*: u 2 ch 21–30 [in Ukrainian].

43. Pohoretskyi M A, Zakon Ukrayiny «Pro operatyvno-rozshukovu-diyal'nist'»: problemy zastosuvannya okremykh norm [Law of Ukraine «On Operational-Investigative Activities»: Problems of Application of Certain Norms] (2001) 3 *Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny* 205–213 [in Ukrainian].

44. Ser'ohin S M, Ser'ohin S S, Mekhanizmy poperedzhennya ta protydyi koruptsiyi v orhanakh

publichnoyi vlady [Mechanisms for preventing and combating corruption in public authorities] (2010) 1 *Publichne upravlinnya: teoriya ta praktyka: zb. nauk. prats' Asotsiatsiyi doktoriv nauk z derzhavnoho upravlinnya* 134–140 [in Ukrainian].

45. Shumylo M Ye, Pohoretskyi M A, Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti v dokazuvanni u kryminalnykh spravakh: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty [Problems of using the materials of operational and investigative activities in evidence in criminal cases: theoretical and practical aspects] (2001) 3 *Visnyk Luhanskoho in-tu vnutr. sprav* 199–209 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

46. Pohoretskyi M A, Nezakonne perepravlennya osib cherez derzhavnyi kordon: problemni pytannya operatyvno-rozshukovoho dokumentuvannya ta dosudovoho rozsliduvannya [Illegal trafficking of persons across the state border: problematic issues of operational-search documentation and pre-trial investigation] *Problemy teorii ta praktyky realizatsiyi pravookhoronnykh funktsiy v okhoroni derzhavnoho kordonu: materialy. Vseukr. nauk-prakt konf* (m. Khmel'nyts'k, 22–23 lystop 2007 r) (Khmel'nyts'k, Vyd-vo Nats. akad. Derzh. prykordonnoyi sluzhby Ukrainy im Bohdana Khmel'nyts'koho, 2007) 223–227 [in Ukrainian].

47. Pohoretskyi M A, Torhivlya lyud'my: tendentsiyi rozvytku ta zakhody protydyi [Human trafficking: development trends and countermeasures] *Borot'ba z torhivleyu lyud'my: materialy mizhn. nauk-prakt konf* (m. Donets'k, 26 cherv. 2008 r) (Donets'k, Donets'k yuryd in-t LDUVS im. E. O. Didorenka) 106–109 [in Ukrainian].

48. Pohoretskyi M A, Operatyvnyy poshuk v konteksti reformuvannya kryminal'noyi yustytisyi [Operational search in the context of criminal justice reform] *Shlyakhy rozvytku operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti v suchasnykh umovakh: materialy nauk-prakt konf na bazi Khark nats un-tu vnutr. sprav*, 28 lystop. 2009 r (MVS Ukrainy; Khark nats un-t vnutr. sprav; Navch. – nauk. in-t pidhotovky fakhivtsiv kryminal'noyi militsiyi) (Kharkiv, KHNUVS, 2009) 7–10 [in Ukrainian].

49. Pohoretskyi M A, Koruptsiya v Ukraini: nove antykoruptsiyne zakonodavstvo ta problemy yoho praktychnoyi realizatsiyi [Corruption in Ukraine: New Anti-Corruption Legislation and Problems of Its Practical Implementation] *Pidhotovka ta pidvyshchennya kvalifikatsiyi operupovnovazhenykh ta slidchykh shchodo metodyk vyyavleniya, rozkrytya i rozsliduvannya kryminal'nykh sprav pro zlochyny z oznakamy koruptsiyi: materialy nauk-metod seminaru* (m. Kyiv, 10 hrud. 2009 r) (Kyiv, Nauk-vyd viddil NA SB Ukrainy, 2009) 113–119 [in Ukrainian].

50. Pohoretskyi M A, Zabezpechennya dokazuvannya oderzhannya nepravomirnoyi vyhody sluzhbovoyu osoboyu nehlasnymi zakhodamy: problemni pytannya [Ensuring proof of receiving illegal benefits by an official through covert measures: problematic issues] *Operatyvno-rozshukove zapobihannya koruptsiynym ta pov'yazanyim z koruptsiyeyu pravoporushennyam: materialy kruhloho stolu* (Kyiv, 24 chervnya 2015 roku) / red kol S S Chernyavs'kyy, M M Aleksyichuk, O V Khutoryans'kyy, I M Kupranets', V I Vasylynchuk (Kyiv, FOP Kandyba T P, 2015) 184–186 [in Ukrainian].

51. Pohoretskyi M A, Chernysh R F, Problemni aspekty vykorystannya informatsiyi, otrymano vid konfidentiv, v interesakh kryminal'noho sudochynstva [Problematic aspects of using information obtained from confidants in the interests of criminal proceedings] *Dosudove rozsliduvannya: aktual'ni problemy ta shlyakhy yikh vyryshennya: materialy postiyno diyuchoho naukovo-praktychnoho seminaru*, 19 zhovtnya 2012 r (Kharkiv, TOV «Oberih», 2012) 230–234 [in Ukrainian].

WEBSITES

52. Statystychna informatsiia. Ofis Heneral'noho prokurora Ukrainy [Statistical information. Office of the Prosecutor General of Ukraine] (2023) <<https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html?s=print>> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

53. Metodichni rekomendatsiyi shchodo zapobihannya ta vrehulyuvannya konfliktu interesiv v Derzhavnomu podatkovomu universyteti [Methodological recommendations for preventing and resolving conflicts of interest at the State Tax University] <https://dpu.edu.ua/images/Documents/UNIVERSITET/Antikorupcijni%20dokumenti/Metodichni_rekomendacii_sodo_zapobiganna_ta_vreguluvanna_konfliktu.pdf?utm_source=chatgpt.com> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

54. Clery Act <https://www.ed.gov/sites/ed/files/admins/lead/safety/cleryappendixfinal.pdf?utm_source=chatgpt.com> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

55. How colleges and universities can use technology to meet Clery Act security requirements <https://legal.thomsonreuters.com/blog/how-colleges-and-universities-can-use-technology-to-meet-clery-act-security-requirements/?utm_source=chatgpt.com> data zvernennia 01.10.2023 [in Ukrainian].

Stefanov D. S.,applicant at the Scientific and Organizational Center
National Academy of the Security Service of Ukraine**ORCID ID:** 0009-0008-1448-6052**DOI:** <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.3-4/332-347>**DETECTION AND PREVENTION OF CRIMES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Abstract. *This article is dedicated to a comprehensive analysis of the issue of crime in higher education institutions (HEIs), which poses a significant threat to the safety of the educational environment, academic integrity, and public trust in the education system. The purpose of the article is to investigate the problems of detecting and preventing crimes in HEIs and to develop proposals for their resolution.*

The main types of offenses most frequently encountered in HEIs are identified, including corruption crimes, violence, cybercrimes, illicit drug trafficking, and property crimes. Particular attention is paid to the specifics of each of these crimes, their manifestations, and consequences for students, faculty, and staff of educational institutions.

The article analyzes the legal mechanisms for preventing and combating crime in HEIs, specifically examining Ukraine's national legislation regulating safety issues in the field of education. The role of normative legal acts, including the Law of Ukraine «On Higher Education,» the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption,» the Criminal Code of Ukraine, as well as government decrees governing the work of law enforcement agencies in combating offenses in education, is explored. The importance of developing and implementing internal anti-corruption policies in HEIs, introducing systems for monitoring compliance with academic integrity, and increasing the legal awareness of students and faculty is emphasized.

The role of law enforcement agencies in detecting and documenting crimes in HEIs is examined. Special attention is given to the activities of the National Police of Ukraine, the Bureau of Economic Security, and the Security Service of Ukraine, which conduct operational and investigative activities, inspect financial operations of HEIs for illegal schemes, and counter threats to national security in the field of education. Mechanisms of cooperation between law enforcement agencies and university administrations, as well as methods of prompt response to potential threats, are described.

A separate section of the article is devoted to the use of modern technologies for monitoring and preventing crimes. The possibilities of using video surveillance systems, audio recording, analytical tools, and digital forensics methods to improve the effectiveness of detecting offenses are explored. The role of big data and artificial intelligence in developing risk profiles and predicting potential crimes on HEI premises is considered.

An analysis of international experience in combating crime in higher education institutions is conducted. Particular attention is paid to the American Clery Act, which establishes requirements for mandatory reporting of crimes on university campuses, transparency of information about offenses, and safety measures in HEIs. The possibility of adapting the principles of the Clery Act in Ukrainian legislation is explored, including the mandatory publication of crime rate reports in HEIs, the introduction of standard incident response protocols, and the expansion of functions of internal security services in educational institutions.

The author proposes a comprehensive approach to detecting and preventing crimes in HEIs, combining the analysis of legal mechanisms, the activities of law enforcement agencies, and modern technological solutions. The importance of interagency cooperation between educational institutions, law enforcement structures, and state bodies to ensure the safety of the educational environment is emphasized.

Keywords: *crime, higher education institutions, corruption, cybercrime, violence, law enforcement agencies, video surveillance, digital forensics, Clery Act, crime monitoring, offense prevention.*